**Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse liidu turvalise ühenduvuse programm aastateks 2023–2027“**

*(COM(2022) 57 final – 2022/0039 (COD))*

**ja**

**teemal „Ühisteatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: ELi lähenemisviis kosmoseliikluse korraldamisele – ELi panus ülemaailmse probleemi lahendamiseks“**

**(JOIN(2022) 4 final)**

(2022/C 486/24)

Raportöör: **Pierre Jean COULON**

| | |
|---|---|
| Konsulteerimistaotlus | Euroopa Komisjon, 2.5.2022 |
| Õiguslik alus | Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 189 lõige 2 ja artikkel 304 |
| Vastutav sektsioon | transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon |
| Vastuvõtmine sektsioonis | 7.9.2022 |
| Vastuvõtmine täiskogus | 21.9.2022 |
| Täiskogu istungjärk nr | 572 |
| Hääletuse tulemus | |
| (poolt/vastu/erapooletuid) | 222/0/1 |

## 1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et kõnealune teatis ja ettepanek, mis märgib Euroopa kosmosepaketi väljatöötamise algust, on praegu vajalikud ja möödapääsmatud. Komitee leiab, et ühisteatises peaks aktiivse diplomaatia raames järjekindlalt edendama kosmoseliikluse mitmepoolset juhtimist ÜRO, eelkõige ÜRO kosmose rahumeelse kasutamise komitee ja desarmeerimiskonverentsi raames, sest meil ei ole selles valdkonnas piisavalt eeskirju.

1.2. Peamiseks prioriteediks on kosmoseliikluse korraldamine ja seejuures kosmosejäätmete haldamine ning selle jaoks tuleb Euroopa tasandil võtta arvesse kõiki riiklikke osalejaid. Nagu ühisteatises märgitud ja sellest arvamusest nähtub, on kosmoseliikluse korraldamise programmide rägastiku peamine probleem rahvusvahelise standardimise puudumine. Seega on ilmselge, et tuleb välja töötada eeskujulikud rahvusvahelised standardid, suunised ja tavad.

1.3. Komitee kutsub üles praktikas rakendama kosmose olukorrast ülevaate saamise süsteemi, et tagada kosmose pikaajaline jätkusuutlikkus kõigi liikmesriikide jaoks.

Kosmoseõiguse teine keskne põhimõte on eri osalejate vastutus oma kosmosetegevuse eest. See tähendab rahvusvahelist vastutust oma tegevuse kontrollimise eest, samuti vastutust kahju eest, mida see tegevus avakosmoses põhjustab. Ühisteatis käsitleb peamiselt rahvusvahelist vastutust tegevuse kontrollimise eest.

1.4. Komitee avaldab kahetsust rahvusvahelise standardimise puudumise üle ning soovitab vastu võtta nii Euroopa tasandi standardid, sh satelliidijäätmete haldamiseks, kui ka suunised ning kaasata sellesse organiseeritud kodanikuühiskonda.

Vastasseis seni peamiselt riiklike kosmosevaldkonna osalejate ja nende vahel, kes tahavad kosmosesektoris saada juhtivateks era- või avaliku sektori osalejateks, nõuab rahvusvaheliste standardite põhjalikku reformi. Need standardid võeti vastu siis, kui kosmosetegevus puudutas vaid piiratud hulka tehnoloogilise ja tööstusliku võimekusega osalejaid.

1.5. Komitee on rõhutanud täiendavas arvamuses CCMI/196, „Uus kosmosetööstus“ järgmist:

— sünergiat tuleks edendada Euroopa Kaitsefondiga, suurendades tsiviil-, kaitse- ja kosmosesektori koostoimet;

— raamprogrammi „Euroopa horisont“ tuleks kasutada kosmoseturu stimuleerimiseks, toetades uuenduslike ärilahenduste loomist nii ELi kosmoseteenuste sektori kui ka kosmosetaristu sektori jaoks ning kiirendades vajalike põhitehnoloogiate kättesaadavaks muutumist;

— haridus- ja koolitustegevus on kosmosega seotud valdkondades kõrgetasemeliste oskuste arendamise võti, samas kui kosmosepõhise ühenduvussüsteemi parandamiseks võiks kasutada varasemate satelliidiprojektide, nagu Galileo ja Copernicuse käigus saadud kogemusi;

— juhtimise valdkonnas tagaks vastutuse andmine parimatele osalejatele nende tõendatud pädevuse alusel ja kooskõlas riigihanke-eeskirjadega programmi tõhusa rakendamise, soodustades samal ajal uue kosmosetööstuse teket;

— konkurentsivõime ja innovatsioonivõime aluseks on ka teaduse ja tehnika arengu soodustamine, mis tuleb kasuks väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele, idufirmadele ja innovaatilistele ettevõtjatele.

2. **Arvamuse taust**

2.1. Kosmos on tänapäeval mitmes mõttes majanduslik lisaterritoorium. Avaliku ja erasektori investeeringute tegemise kiirenemine toob kaasa kosmosetegevuse intensiivistumise ja muudab kosmose suuremaks geostrateegiliseks tegevusväljaks. Tehnoloogiline konkurents, kosmosesektorile pühendunud idufirmade esilekerkimine, uute turgude ja teenuste ilmumine ning riikide ja eraettevõtjate valmisolek tõhustada orbiidil toimuvat tegevust laiendavad kosmoseruumi kasutamist.

2.2. Vaatamata kosmose strateegilisele olulisusele puuduvad ülemaailmne pädev asutus ja siduvad õigusaktid, mis oleksid kohaldatavad madalate ja geostatsionaarsete orbiitide puhul. Samuti puuduvad kosmoseliikluse korraldamist reguleerivad õigusaktid ja süsteem, samas kui orbiidil olevate satelliitide arv suureneb.

2.3. Siiani tugineb kosmoseliikluse juhtimine üksnes vabatahtlikele ja mittesiduvatele headele tavadele, mida ei ole alati sugugi hästi hallatud ega rakendatud ning mille eesmärk on vähendada satelliitide ja kosmoseprügi kokkupõrgete statistilist ohtu. Nende tavade kohaselt ei tohi orbiidil tahtlikult toota kosmoseprügi ning nõutakse, et kasutuselt kõrvaldatud satelliidid muudetaks passiivseteks, kasutades ära jääkkütuse. Samuti tuleb madalal orbiidil olevate satelliitide puhul järgida 25 aasta reeglit (kasutuselt kõrvaldatud satelliidid peavad atmosfääri naasma 25 aasta jooksul) ja geostatsionaarsed satelliidid tuleb paigutada nn surnuaiaorbiidile, kui neid ei kasutata. Need reeglid ei ole aga enam kokkupõrke ohu vähendamiseks piisavad.

2.4. Lisaks on esile kerkimas uued tegevuskontseptsioonid: kosmose jälgimine ja orbiidil olevate objektide seire, kosmoseliikluse koordineerimine ning kosmoseliikluse koordineerimine ja korraldamine ([1]).

2.5. Seega on hädavajalik ning ka strateegiliselt oluline võtta vastu kosmosetegevust ja satelliitliiklust käsitlevad asjakohased õigusaktid, mis tagavad kosmosetegevuse pikaajalise kestlikkuse, samuti on oluline tehisintellekti kasutamine, et vähendada kokkupõrke ohtu.

2.6. Selle aasta alguses käivitas Euroopa Komisjon projekti Spaceways, mille eesmärk on luua kosmoseliikluse korraldamise süsteemi raamistik, et määrata kindlaks nn liikluseeskirjad ja tingimused, mille alusel võib litsentse ja lennulubasid välja anda.

([1]) JOIN(2022) 4 final.

2.7. 2021. aasta jaanuaris käivitatud projektide Spaceways ja EUSTM eesmärk on esitada Euroopa Komisjonile vastavalt 2022. aasta juuniks ja augustiks soovitused ja suunised kosmoseliikluse korraldamise kohta, samuti õiguslik, poliitiline ja majanduslik hinnang, mille tulemusel koostatakse lõplikud soovitused ja rakendamise suunised ([2]).

2.8. Komisjoni ja kõrge esindaja ühisteatises tunnistatakse vajadust ELi lähenemisviisi järele. Samuti nähakse ühisteatises Euroopa Kaitseagentuuri toel ette korrapärased konsultatsioonid, arutelud ja dialoogid kõigi ELi transpordi valdkonna asjaomaste tsiviil- ja sõjaliste sidusrühmadega, eelkõige lennunduse ja Euroopa kosmosetööstuse sidusrühmadega, võttes samal ajal arvesse kaitse- ja julgeolekuvajadusi. Komitee soovib, et sellesse protsessi kaasataks kogu ühiskond, mitte ainult tööstus.

2.9. Teatises nähakse ette EL SST konsortsiumi kasutamine, ([3]) et luua ELi kosmoseliikluse tulevase korraldamise jaoks oluline operatiivsuutlikkus. Selleks tuleb parandada selle tulemuslikkust, välja arendada kosmose jälgimise ja orbiidil olevate objektide seire teenused ning tehisintellekti ja kvanttehnoloogia abil uued tehnoloogiad, toetada kosmoseprügi vähendamist ja orbiidi hooldamist ning luua rahastamisel koostoime ELi, riiklike fondide, Euroopa Kosmoseagentuuri, programmi „Euroopa horisont“ ja Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi vahel.

2.10. Kosmose kasutamise tõhustamine väljaspool Euroopat on oluline aspekt liidu turvalise ühenduvuse programmis aastateks 2023–2027. Liit peab kosmoseterritooriumi haldamisel kohaldatavate standardite väljatöötamisel tuginema eelkõige ÜRO kosmoseasjade büroole ja riiklikele asutustele. Samal ajal tuleb julgustada ühiste standardite väljatöötamist eraldi foorumil ja edendada integreeritud lähenemisviisi rahvusvahelistes standardiorganisatsioonides.

2.11. Seatud eesmärgid eeldavad lühiajaliselt, et tööstus võtab teatavad kohustused, ning keskpikas perspektiivis koostavad liikmesriigid seadusandliku ettepaneku, et vähendada riiklike lähenemisviiside killustatust ja vältida konkurentsimoonutusi väljaspool liitu tegutsevate ettevõtjatega, kehtestades ettevõtjate võrdse kohtlemise põhimõtte. Samuti kavandatakse mittesiduvaid meetmeid, näiteks suuniseid.

Kõigepealt esitatakse seadusandlik ettepanek, seejärel peavad Euroopa organisatsioonid vastu võtma kõigile kohaldatavad tehnilised nõuded kas standardite või suuniste kujul.

2.12. Teatises märgitakse, et EL eelistab mitmepoolset lähenemisviisi ÜRO raamistikus, edendades arutelu ÜRO kosmose rahumeelse kasutamise komitee ja desarmeerimiskonverentsiga. Seetõttu peab EL kindlaks määrama ÜRO asutused, kes on pädevad neid tegevusi läbi viima, sest tegemist on inimkonna tulevikuga, unustamata samas ka Rahvusvahelist Tsiviillennunduse Organisatsiooni.

Teatises kirjeldatud meetod on alt üles suunatud: selle lähtepunkt on riiklike ja piirkondlike asutuste panus, mille abil tuleb saavutada konsensus kavandatavates eeskirjades ja standardites, seejärel tuleb piirkondlikud komponendid integreerida ülemaailmsesse haldussüsteemi, mille juhtimine on veel määratlemata.

## 3. **Üldised märkused**

3.1. Komisjoni teatises hinnatakse kosmoseliikluse korraldamise vajadusi ja pakutakse välja Euroopa lähenemisviis ülemaailmsele kosmose kasutusele, sealhulgas tsiviilkasutusele. Kosmosetegevuse arendamine, avakosmose kasutajate arvukuse ja mitmekesisuse suurenemine ning kõigi tegevussektorite sõltuvus satelliittehnoloogiast ja -teenustest on toonud kaasa orbiitide järkjärgulise ülekasutamise ja sagedusspektri küllastumise, mistõttu tuleb seda tegevust ratsionaliseerida.

3.2. Maa orbiite käsitletakse rahvusvahelises õiguses (Rahvusvaheline Telekommunikatsiooni Liit) piiratud loodusvaradena. Maa orbiitide kasutamisele kohaldatavad vaba juurdepääsu ja omastamisest hoidumise põhimõtted seisavad vastakuti nõudmistega sageduste eraldamiseks ning riikide ja ettevõtete, mis mõnikord Rahvusvaheline Telekommunikatsiooni Liidu eeskirju rikuvad, satelliitsüsteemide levikuga.

---

([2]) Projektis Spaceways, mida rahastatakse Euroopa Liidu teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa Horisont 2020“ kaudu, osalevad 13 juhtivat Euroopa osalejat kosmosevaldkonnas: satelliitide ja kandurrakettide tootjad, teenuseoperaatorid ja -pakkujad, samuti poliitika- ja õigusvaldkonna teadustöökeskused ja -instituudid.
Projekti EUSTM panustavad 20 juhtivat Euroopa osalejat.

([3]) Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Poola, Portugal, Rumeenia ja Hispaania.

3.3. Vastasseis seni peamiselt riiklike kosmosevaldkonnas osalejate ja nende vahel, kes seda staatust taotlevad, sealhulgas erasektori osalejad, nõuab rahvusvaheliste standardite põhjalikku reformi. Need standardid võeti vastu siis, kui kosmosetegevus puudutas vaid piiratud hulka tehnoloogilise ja tööstusliku võimekusega osalejaid.

3.4. Lisaks õiguslikele küsimustele tuleb arvestada, et kosmoseterritooriumit kasutatakse olukorras, mida iseloomustab rahvusvaheliste geopoliitiliste pingete naasmine, nagu on praegu selgelt näha. See hõlmab orbitaalpositsioonide kasutamist heidutamisoperatsioonideks, konkureerimist tehnoloogia valdkonnas või satelliiditõrjerelvade katsetamist, mis on tekitanud riikide vahel usaldamatuse õhkkonna.

3.5. Orbiitide ja sagedusspektri küllastumisest tulenevad probleemid ning kosmoseprügi aina laiemast levikust tulenev oht on sundinud liikmesriike, Euroopa Kosmoseagentuuri ja ELi SST konsortsiumi ([4]) kaaluma seirevahendite ja -tehnoloogiate paremat koordineerimist. Komitee nõuab rangeid eeskirju, pidades silmas erasatelliitide kogumite levikut ja võimalikke seadustega reguleerimata alasid.

3.6. Ühisteatisest nähtub rahvusvahelise dialoogi ettevaatlik taaskäivitamine selleks, et kehtestada käitumisjuhend ja meetmed, sealhulgas õiguslikud meetmed, mille eesmärk on tagada avakosmose kestlik kasutamine.

**Õiguslikud ja poliitilised kaalutlused**

3.7. Komitee toetab teatises ja määruse ettepanekus esitatud tegevuseesmärke ning soovib juhtida tähelepanu õiguslikele ja poliitilistele kaalutlustele, mida ei tohi kõnealuseid küsimusi silmas pidades tähelepanuta jätta.

3.8. Kosmoseõigust kui sellist ei ole lihtne määratleda. Kosmose täpsema piiritlemise küsimuses ei ole saavutatud konsensust, kuid siiski on tunnistatud, et kosmoseõigust iseloomustavad eelkõige selle juhtpõhimõtted.

3.9. Kuigi peamised põhimõtted on viie rahvusvahelise lepingu ja kaheksa rahvusvahelise resolutsiooni põhjal sätestatud, ([5]) on kosmoseõiguse määratluse küsimus jäänud lahendamata. Nimelt tegeleti kosmoseuuringute alguses peamiselt sellega, et takistada esimestel kosmoseriikidel taevakehade omastamist, mitte kosmoseõiguse kui sellise sõnaselge määratlemisega.

3.10. Kosmoseõiguse põhimõtted kehtestati 13. detsembri 1963. aasta ÜRO resolutsioonis nr 1962 (XVIII), ning neid korrati 1967. aasta esimeses kosmoselepingus.

Need sisaldavad järgmisi elemente:

— avakosmose uurimine ja kasutamine kogu inimkonna hüvanguks;

— kasutus- ja uurimisvabadus;

— omastamisest hoidumine;

— rahuotstarbeline kasutamine;

— riikide vastutus oma kosmosetegevuste eest;

— koostöö ja vastastikune abi;

— riiklik jurisdiktsioon ja kontroll kosmoseobjektide üle;

— riikide vastutus kahju eest;

— astronautide staatus inimkonna saadikutena.

3.11. Kosmoseõiguse rahumeelsest olemusest annavad tunnistust veel kaks põhimõtet.

([4]) https://www.eusst.eu

([5]) I. Chalaye, *Le statut des orbites terrestres et leur utilisation à la lumière des principes du droit spatial*, Rakendusliku Geopoliitika Uuringute Instituut (IEGA), Pariis, oktoober 2021.

Neist esimene on koostöö ja vastastikuse abistamise kohustus kõigile avakosmose uurimises ja kasutamises osalevatele riikidele. See hõlmab tõhusat ja läbipaistvat dialoogi kosmoseriikide vahel, et tagada tegevuse kestlikkus ja turvalisus. Nagu teatisest ilmneb, keskendutakse selles dialoogis praegu eelkõige kosmoseprügi küsimusele.

3.12. Kosmoseõiguse teine keskne põhimõte on riikide ja uute osalejate vastutus oma kosmosetegevuse eest. See tähendab rahvusvahelist vastutust oma tegevuse kontrollimise eest, samuti vastutust kahju eest, mida see tegevus avakosmoses põhjustab. Ühisteatis käsitleb peamiselt rahvusvahelist vastutust tegevuse kontrollimise eest.

3.13. Peamiste kosmoselepingute väljatöötamise ajal ei olnud kosmoseprügi ning orbiitide ja sageduste küllastumise teema päevakorras. Kuid praegu on meie ühiskonna sõltuvus satelliitressurssidest toonud kaasa objektide kosmosesse saatmise järsu sagenemise, nii et orbiitide ja sageduste eraldamise küsimus on muutunud tõeliseks strateegiliseks probleemiks.

3.14. Seetõttu oleme nüüd, pärast kuuekümneaastast kosmosetegevust, tunnistajateks orbiitidega seotud julgeoleku-probleemide enneolematule süvenemisele. Alates 2007. aasta jaanuarist, mil Hiina viis läbi oma satelliiditõrjerelva testi, on eri vormides jõudemonstratsioonid kosmoses mitmekordistunud. Samuti kerkib esile kosmose relvastamise probleem.

Rahvusvahelises õiguses paikneb see küsimus hallis alas, sest endiselt puudub määratlus sellest, mida peetakse avakosmoses ründevahendiks või agressiooniks. Samas on võimalikud ründemeetodid avakosmoses erinevad ja mitmekesised.

3.15. Nende hulka kuuluvad raketirünnakad, laserkiirerünnakud, küberrünnakud sideühendustele, orbitaalpositsioonide ärakasutamine jne. Geostatsionaarse orbiidi puhul on aktuaalsed teistsugused probleemid: sageduste ülekoormus ja häirete oht. Geostatsionaarne orbiit on ülimalt oluline tsoon telekommunikatsiooniteenuste järjepidevuse tagamiseks kõigile planeedi riikidele.

3.16. Sellega kaasneb ka mitmeid õiguslikke probleeme, sest geostatsionaarse orbiidi areng on viinud uue majandusturu loomiseni ja isegi spekulatsioonide sünnini. Eespool toodut silmas pidades leiab komitee, et ühisteatises tuleks aktiivse diplomaatia raames järjekindlalt edendada kosmoseliikluse mitmepoolset juhtimist ÜROs, eelkõige ÜRO kosmose rahumeelse kasutamise komitee ja desarmeerimiskonverentsi raames, sest meil ei ole selles valdkonnas piisavalt eeskirju.

**Kosmoseliikluse korraldamine: Euroopa juhtimisväljakutse**

3.17. Kosmoseliikluse korraldamine ei ole uus kontseptsioon. Kosmosealase tegevuse turvalisuse, ohutuse ja kestlikkusega seotud probleemide olemuse ja olulisuse tõttu on kosmoseliikluse korraldamine saavutanud enneolematu prioriteedi kosmosevaldkonnas osalejate ja riikide seas, kes on teadlikud oma sõltuvusest kosmosevaradest. Kosmose jälgimise ja seire ning kosmose olukorrast ülevaate saamise programmid on aga juba olemas üksnes neil riikidel, kellel on selleks tehnoloogiline võimekus.

3.18. Kõige kõrgetasemelisemat süsteemi kasutab praegu USA kaitseministeerium. Nende kosmoseseire võrgustik, mis põhineb maapealsetel ja kosmoseradaritel, pakub Ameerika Ühendriikidele ainulaadset tuvastamis- ja identifitseerimisvõimekust, mida ta kasutab mõjutusvahendina ka oma liitlaste ja partnerite suhtes.

Ka mõni teine riik, näiteks Venemaa, Hiina, Jaapan, India ja teatud Euroopa riigid (Prantsusmaa, Saksamaa), on välja arendanud oma kosmoseseireprogrammid. Kosmoseseireprogrammide strateegilise funktsiooni tõttu on suurem osa neist sõjalise kontrolli all, seejuures pakuvad toetust kosmoseagentuurid.

ELis on Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Poola, Portugal, Rumeenia ja Hispaania loonud ELi SST konsortsiumi, et tasuta hinnata kokkupõrke ohtu orbiidil ja kosmoseprügi kontrollimatu taassisenemise ohtu Maa atmosfääri ning tuvastada purunemisi orbiidil. 2023. aastal saab ELi SSTst partnerlus, milles osaleb senisest rohkem liikmesriike, et pakkuda Euroopa ja ülemaailmsetele satelliidioperaatoritele kokkupõrke ohu hindamise teenust.

Mõned eraettevõtted on loonud ka oma kosmose jälgimise ja seire või kosmose olukorrast ülevaate saamise süsteemid, et pakkuda andmeid ja äriteenuseid.

3.19. Nagu ühisteatises märgitud ja sellest arvamusest nähtub, on kosmoseliikluse korraldamise programmide rägastiku peamine probleem rahvusvahelise standardimise puudumine. Siiski on selge, et tuleb välja töötada eeskujulikud rahvusvahelised standardid, suunised ja tavad.

3.20. Üleilmsed algatused ja otsused kosmoseliikluse korraldamise kohta loovad tõenäoliselt Euroopale ja selle kosmosevaldkonnas osalejatele keerulise keskkonna. Ameerika Ühendriigid on teinud esimese poliitilise sammu ja öelnud, et nemad peaksid olema andmete ja kosmose olukorra tundmise parimate standardite väljatöötamisel ülejäänud maailma jaoks teerajaja rollis. Seda ka standardsete tehnikate väljatöötamisel kokkupõrke ohu leevendamiseks ja rahvusvahelisel tasandil mitmesuguste tehniliste standardite, tavade ja kosmoseoperatsioonide ohutusstandardite edendamisel.

3.21. EL on teadlik kosmoseliikluse korraldamise strateegilisest, kaubanduslikust ja geopoliitilisest mõõtmest, mis ei piirdu avakosmose kestlikkusega, vaid hõlmab ka Euroopa tulevast sõltumatust kosmosele juurdepääsul ja selle kasutamisel.

Euroopa kosmosevaldkonnas osalejad on juba välja töötanud teatavad poliitikasuunad ja algatused, mille eesmärk on kosmoseliikluse korraldamisega seotud probleemide otsene või kaudne haldamine. Siiski on Euroopa viivitusel probleemi lahendamisel ühiste projektide abil oma tagajärjed.

3.22. Euroopa satelliitide tootmise tööstuse tulevane konkurentsivõime võib olla ohus, kui ettevõtjad on sunnitud kasutama USA kosmoseliikluse korraldamise andmeid või taotlema USA kosmoseliikluse korraldamise litsentsi koos võimalusega, et nende taotluse rahuldamisest keeldutakse. Samuti ähvardavad märkimisväärsed ohud Euroopa kandurraketiteenuse osutajaid.

Seoses 2021. aastal kasutusele võetud uue Euroopa kosmose olukorrast ülevaate saamise süsteemiga toetuvad paljud Euroopa osalejad suuresti USAga sõlmitud andmejagamislepingutele. Need lepingud hõlmavad ministeeriume ja relvajõudusid, ([6]) Euroopa valitsustevahelisi organisatsioone (Euroopa Kosmoseagentuur, Euroopa Meteoroloogiasatelliitide Kasutamise Organisatsioon), kommertssatelliitide operaatoreid ja kandurraketiteenuse osutajaid.

3.23. Komitee arvates peab EL vastu võtma sätted, et tagada mitte ainult tõendatud toimivustase, vaid ka kosmosepõhiste teenuste pikaajaline kättesaadavus. Teisalt, kuna Euroopa püüab rakendada usaldusväärset ühist julgeoleku- ja kaitsepoliitikat, millesse kosmosevahendid annavad olulise, kui mitte lausa hädavajaliku panuse, peab Euroopa vastama valitsus- ja kaitsevaldkonna kasutajate kõrgeimatele julgeoleku- ja ohutusnõuetele.

3.24. Komitee märgib, et kuigi ELi lähenemisviis on minevikus keskendunud peamiselt kosmosevarade füüsilisele kaitsele, mis põhineb jäigal ja kulukal strateegial, viitavad hiljutisemad ELi algatused üleminekule, mis tugineb rohkem vastupanuvõimele. Praegu pooldab EL kosmosetaristu turvalisuse valdkonnas ennetavat strateegiat. Seetõttu on ta käivitanud kaks olulist algatust: ettepaneku luua rahvusvaheline kosmosetegevuse käitumisjuhend ning Euroopa programm kosmose olukorrast ülevaate saamiseks.

3.25. Komitee peab siiski kahetsusväärseks olulist vajakajäämist – nimelt on keeruline kooskõlastada suutlikkuse taset teatud liikmesriikide puhul, kellel on olemas omaenda seire- ja kontrollivahendid. Praeguse seisuga on keeruline jõuda konsensuseni eesmärkides, mida Euroopa kosmoseliikluse korraldamise programmiga saavutada tuleks. Kosmoseliikluse korraldamise küsimus on suures osas täiuslik näide sellest, kui keeruline on kehtestada kosmosevaldkonnas tõelist Euroopa juhtimist – isegi kui kosmose kestliku kasutamise ja avakosmose turvalisuse küsimused puudutavad kõiki liikmesriike, olgu siis seetõttu, et neil on olemas kosmosealane võimekus, või seetõttu, et nad kasutavad kosmoseressursse. Need probleemid pärsivad Euroopa kosmosetööstuse konkurentsivõimet rahvusvahelisel tasandil.

3.26. Pikas perspektiivis võib see, et Euroopa ei ole kehtestanud standardeid ja puudub kooskõla muude standarditega, kahjustada vaba ligipääsu kosmosele. Ainuüksi orbiidile lähetamise võimekusest ei piisa. Euroopa kosmosealase konkurentsivõime säilitamiseks on vaja suutlikkust kasutada satelliite ka väljaspool Euroopat määratletud standarditest sõltumatult. Seda näitas 22. juunil 2022 toimunud Ariane 5 esimese missiooni edu, mille eesmärk oli paigutada orbiidile kaks satelliiti, üks Malaisia ja üks India satelliit. Lisaks saab varsti reaalsuseks järgmine etapp – Ariane 6, mis on paindlikum ja odavam kui Ariane 5 (ja seega USA SpaceX konkurentsi tingimustes konkurentsivõimelisem) ja mille esimene lend on kavandatud 2023. aastaks.

([6]) https://www.esa.int/Safety_Security/SSA_Programme_overview

3.27. Komitee kasutab käesoleva teatisega seoses võimalust tuletada meelde

— oma pühendumust Galileo tsiviilrakendustele raudtee-, mere- ja maanteetranspordis;

— oma soovi, et kiiresti võetaks kasutusele volinik Thierry Bretoni soovitatud elutähtis infrastruktuur.

3.28. Kuigi riiklikult väljatöötatud eeskirjade ja standardite olemasolu teatavates liikmesriikides võib osutuda ühiste sätete väljatöötamisel kasulikuks, on siiski hädavajalik, et Euroopa tasandile jääks standardimismeetmete väljatöötamisel viimane sõna. Selle jaoks peavad ELi liikmesriigid ja Euroopa Kosmoseagentuur kokku leppima Euroopa jõupingutuste eesmärkides ja põhimõtetes kosmoseliikluse korraldamise valdkonnas ning määratlema konsulteerimis- ja koordineerimismehhanismid. Samuti peavad nad selgelt piiritlema rollid, ühemõtteliselt jagama vastutuse ning läbipaistvalt jaotama tegevuse liikmesriikide ja Euroopa sidusrühmade vahel, ilma et see oleks vastuolus teiste riikide olemasolevate süsteemidega.

3.29. Komitee hinnangul kujutab ühisteatis endast hilinenud, kuid sellegipoolest tervitatavat avaldust selle kohta, et on väga oluline lahendada kosmostegevuse intensiivistumisest tingitud mitmetasandilised probleemid, milleks vajaliku siduva raamistiku puudumine võib ohustada tasakaalu kogu maailmas.

Brüssel, 21. september 2022

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee*
*president*
Christa SCHWENG

*LISA*

Tööstuse muutuste nõuandekomisjoni lisaarvamus CCMI/196 „Uus kosmosetööstus“ on esitatud järgmistel lehekülgedel.

**„Tööstuse muutuste nõuandekomisjoni arvamus teemal „Kosmosepõhine turvaline ühendus ja uus kosmosetööstus: Euroopa tööstuse liikumine tehnoloogilise suveräänsuse ja innovatsiooni poole“**

**(arvamuse TEN/775 lisaarvamus)**

Raportöör: **Maurizio MENSI**

Kaasraportöör: **Franck UHLIG**

| | |
|---|---|
| Täiskogu otsus | 22.2.2022 |
| Õiguslik alus | kodukorra artikli 56 lõige 1 |
| | täiendav arvamus |
| Vastutav sektsioon | tööstuse muutuste nõuandekomisjon |
| Vastuvõtmine sektsioonis | 24.6.2022 |
| Hääletuse tulemus | |
| (poolt/vastu/erapooletuid) | 21/0/1 |

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab Euroopa Komisjoni algatusi kosmosepõhise turvalise ühenduse ja uue kosmosetööstuse kohta, et toetada liikmesriikide tööstuslikku ja operatiivset suveräänsust. Tagada sõltumatus ei ole oluline mitte üksnes tööstuse edasise konkurentsivõime, vaid ka strateegilise sõltumatuse ja vastupanuvõime tagamiseks, [1] nagu näitas hiljuti eelkõige COVID-19 kriisi ja Ukraina sõja järelkajana tekkinud elektrooniliste komponentide puudus, mis avaldas Euroopa kosmosetööstusele tugevat mõju.

1.2. Komitee leiab, et turvaline, kättesaadav ja taskukohane ühendus ei ole mitte ainult oluline osalusdemokraatia toimimise vahend, vaid ka põhiõiguste nõuetekohase rakendamise eeltingimus ning võimalus suurendada kodanike ja kodanikuühiskonna mõjuvõimu.

1.3. Komitee tunnistab kosmose tähtsust meie majanduse ja ühiskonna jaoks ning selle strateegilist tähtsust julgeoleku ja kaitse seisukohast, mida näitab Venemaa-Ukraina sõda. Lisaks sellele on nii maapealse kui ka kosmosetaristu füüsiline turvalisus ja küberturvalisus koos asjakohaste andmetega keskse tähtsusega, et tagada teenuse katkematus ja süsteemide nõuetekohane toimimine.

1.4. Komitee arvates on oluline stimuleerida Euroopa kosmose ökosüsteemi, et edendada kaksikületeminekut ja lahendada selliseid suuri ülemaailmseid probleeme nagu kliimamuutused. Samuti tunnistab komitee kosmosevaldkonna idufirmade ja VKEde ELi kosmoseprogrammidesse kaasamise võimalikke eeliseid, sealhulgas nende panust ELi vastupanuvõimesse ja strateegilisse autonoomiasse.

1.5. Komitee on kindlal arvamusel, et kuna turvalise ja autonoomse kosmosepõhise ühendussüsteemi (edaspidi „programm“) juhtimiseks on vaja eri organite koostööd, tuleb tagada tõhus ja küllaldane koordineerimine.

---

[1] Euroopas on maailma suuruselt teine kosmosetööstus, kus töötab üle 231 000 spetsialisti ja mille väärtus on hinnanguliselt 53–62 miljardit eurot. Uuring „Space Market“, Euroopa Parlament, november 2021.

1.6. Komitee arvates tuleks juba olemasolevat raamprogrammi „Euroopa horisont“ kasutada selleks, et stimuleerida kosmoseturgu, toetada uuenduslike ärilahenduste loomist ELi kosmosesektori järgmise ja eelneva etapi jaoks ning et teha programmi jaoks seoses algatustega EuroQCI ([2]) ja ENTRUSTED ([3]) vajalikud peamised tehnoloogiad kiiremini kättesaadavaks. Eelkõige nõuaks komponentide, süsteemide ja allsüsteemide Euroopa-põhine süsteem suuri pikaajalisi jõupingutusi tugeva Euroopa tööstuse taastamiseks.

1.7. Komitee soovitab edendada koostoimet Euroopa Kaitsefondiga. Koostoimet tuleks edendada ka komisjoni tegevuskava kaudu sünergia kohta tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuse vahel.

1.8. Komitee leiab, et Euroopa kosmosetööstuse konkurentsivõime tagamiseks peaksid komisjoni algatused kaasa aitama kõrgetasemeliste oskuste arendamisele kosmosevaldkonnas ning toetama haridus- ja koolitustegevust, et kasutada liidu kodanike kogu potentsiaali selles valdkonnas. See parandaks programmi olulist sotsiaalset mõõdet.

1.9. Komitee rõhutab vajadust võtta olemasolevate kosmosevarade (Galileo, ([4]) Copernicus ([5])) ajakohastamisel ning tulevaste kogumite ja teenuste arendamisel arvesse kogu kosmosesuutlikkust. See suurendab ELi kosmosevarade vastupanuvõimet ja suurendab ELi tööstuse konkurentsivõimet. Kui määrata kohustused tõendatud pädevuse alusel, peaks see tagama programmi tõhusa elluviimise.

1.10. Komitee on seisukohal, et EL peab edendama teaduse ja tehnika arengut ning toetama kosmosesektori konkurentsivõimet ja innovatsioonisuutlikkust, eelkõige VKEde, idufirmade ja innovatiivsete ettevõtete puhul, stimuleerides sellega kosmosetaristu ja -teenustega seotud majandustegevust. On tõsiasi, et teadus- ja innovatsiooniprogrammidel on oluline roll Euroopa Liidu ja selle liikmete tehnoloogilise suutlikkuse suurendamisel.

## 2. **Arvamuse taust, sealhulgas asjakohane seadusandlik ettepanek**

2.1. Euroopa Komisjoni ettepaneku eesmärk on välja töötada programm, et võimaldada kindlat ja vastupidavat satelliitsidet. Komisjon on võtnud kohustuse edendada innovatsiooni kosmostööstuses ja aidata veelgi kaasa ELi eduka uue kosmosetööstuse ökosüsteemi arendamisele, olles lisanud selle oma kosmoseprogrammi peamiste prioriteetide hulka. Selleks on komisjon käivitanud algatuse CASSINI ([6]). Eelkõige tagaks see valitsussektori kasutajatele usaldusväärsete, turvaliste ja kulutõhusate ülemaailmsete satelliitsideteenuste pikaajalise kättesaadavuse, mis toetavad elutähtsa taristu kaitset, järelevalvet, välistegevust ja kriisiohjet, suurendades seega liikmesriikide vastupanuvõimet.

2.2. Algatus peaks saama kasu Euroopa kosmosetööstuse oskusteabest, mida saadakse nii väljakujunenud tööstusettevõtjate kui ka uue kosmosetööstuse ökosüsteemi kaudu. Seega on ülemaailmsest satelliidiühendusest nüüdseks saanud ELi ja selle liikmesriikide julgeoleku, turvalisuse ja vastupanuvõimega seotud strateegiline vara. Ettepaneku eesmärk on samuti võimaldada kiire äriotstarbelise lairibaühenduse kättesaadavust kogu Euroopas, kõrvaldada leviaugud ja tagada ühtekuuluvus liikmesriikide territooriumidel ning võimaldada ühendust strateegilise tähtsusega geograafilistes piirkondades, näiteks Aafrikas ja Arktikas. Galileo ja Copernicuse järel kavandatud kolmas satelliidikogum toetub kolmele uuele diferentseerumist soodustavale tegurile: sisseprojekteeritud turve (tänu uute tehnoloogiate, nt kvandi kasutamisele) tundlikus sides (kaitsevaldkond), mitmeorbitaalne satelliidikogum ning avaliku ja erasektori partnerlusel põhinev ülesehitus (et veelgi edendada äriotstarbelist mõõdet).

---

([2]) Euroopa kvantsidetaristu (EuroQCI) algatus.

([3]) Uurimisprojekt turvalise satelliitside valdkonnas (SatCom) ELi valitsustele. ENTRUSTED: „Euroopa võrgustik, mis käsitleb satelliitside tegevuskava riiklike kasutajate jaoks, kes vajavad turvalisi, koostalitluslikke, innovaatilisi ja standardiseeritud teenuseid“.

([4]) Euroopa ülemaailmne satelliitnavigatsioonisüsteem, mis toimib alates 2016. aasta detsembrist, mil see hakkas pakkuma teenuseid avaliku sektori asutustele, ettevõtetele ja kodanikele.

([5]) Euroopa Liidu Maa seire programm, mis pakub Maa seire andmeid, mida kasutatakse teenuseosutajate, avaliku sektori asutuste ja rahvusvaheliste organisatsioonide jaoks.

([6]) Innovatsioonile suunatud konkurentsivõimelised kosmosevaldkonna idufirmad on Euroopa Komisjoni kosmosealase ettevõtluse algatus, mille peamine eesmärk on toetada idufirmasid ja VKEsid nende eri kasvuetappides vahendite ja rahastusega.

2.3. Ettepanek on kooskõlas ELi mitme muu poliitikastrateegia ja käimasoleva seadusandliku algatusega, mis hõlmavad andmeid (näiteks INSPIRE direktiiv ([7]) ja avaandmete direktiiv ([8])), pilvandmetöötlust ja küberturvalisust. Eelkõige tagaks riiklike teenuste osutamine edasise ühtekuuluvuse kooskõlas ELi digi- ja küberturvalisuse strateegiatega, kindlustades Euroopa taristu, võrkude, side ja andmete terviklikkuse ja vastupanuvõime. Ettepanekuga toetatakse ka ELi kosmosetööstuse konkurentsivõimet ja innovatsioonisuutlikkust ning aidatakse suurel määral kaasa sellele, et tagada lähiaastatel Euroopa sõltumatu ja taskukohane juurdepääs kosmosele, avaldades samal ajal otsustavat ja sügavat positiivset mõju Euroopa kanderakettide kasutusmudelite konkurentsivõimele ([9]).

2.4. Euroopa Ülemkogu 21.–22. märtsi 2019. aasta järeldustes on rõhutatud, et liit peab tegema rohkem jõupingutusi arendamaks konkurentsivõimelist, turvalist, kaasavat ja eetilist digimajandust, millel on maailmatasemel ühendus ([10]). Eelkõige on komisjoni 22. veebruari 2021. aasta tegevuskavas sünergia kohta tsiviil-, kaitse- ja kosmosetööstuse vahel märgitud, et selle eesmärk on teha juurdepääs kiirele ühendusele Euroopas kõigile kättesaadavaks ja luua vastupanuvõimeline ühendussüsteem, mis võimaldab Euroopal olenemata asjaoludest jääda ühendatuks ([11]).

2.5. Programm täiendaks olemasolevat riiklikku satelliitsidet (GOVSATCOM) ([12]) reguleerivat ELi korda, milles käsitletakse olemasoleva riikliku satelliitsidesuutlikkuse ühiskasutust. Satelliitide piiratud kasutusea tõttu tuleb järgmisel kümnendil täiendada mitut riikide omandis olevat taristut, mis on hõlmatud riikliku satelliitside ühiskasutusega ([13]).

2.6. Üha suurenevate hübriid- ja küberohtude ning looduskatastroofide sagenemise tõttu suureneb valitsussektori osalejate vajadus parandada vastavate satelliitsidelahenduste turvalisust, usaldusväärsust ja kättesaadavust. Peale selle lisandub kvantarvutite edenemisega veel üks oht, sest need arvutid omandavad suutlikkuse dekrüpteerida praegu krüpteeritud sisu.

2.7. USAs, Hiinas ja Venemaal on kasutusele võetud mitmesugused avaliku sektori toe või rahastusega ELi-välised eriti suured satelliidikogumid. Koos saadaolevate sageduste ja orbiidisõlmede nappuse ning riiklike satelliitsidevõimsuste piiratud kasutuskestusega kaasneb sellega kiireloomuline vajadus rajada ELi turvaline kosmosepõhine ühendussüsteem. Programm korvaks riiklike satelliitsideteenuste suutlikkuse ja võimekuse puudujäägid.

---

([7]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2007. aasta direktiiv 2007/2/EÜ, millega rajatakse Euroopa Ühenduse ruumiandmete infrastruktuur (INSPIRE) (ELT L 108, 25.4.2007, lk 1).

([8]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1024 avaandmete ja avaliku sektori valduses oleva teabe taaskasutamise kohta (ELT L 172, 26.6.2019, lk 56).

([9]) Kuna praegu on orbiidil 18 satelliiti ja järgmise 10–15 aasta jooksul on kavandatud üle 30 satelliidi, on EL ka Euroopa suurim institutsiooniline kanderaketiteenuste klient. Kanderaketid on äriotstarbeliste satelliitide järel suuruselt teine Euroopa kosmosetööstuse valdkond, mis hoogustab Euroopa tööstust. Komisjon koondab ELi programmide kanderaketiteenuste vajadused ning tegutseb kui Euroopa usaldusväärsete ja kulutõhusate stardilahenduste tark tellija. On äärmiselt tähtis, et Euroopal oleksid ka tulevikus tänapäevased, tõhusad ja paindlikkust võimaldavad stardikompleksid.

([10]) Pärast 2019. aasta juunit allkirjastasid liikmesriigid deklaratsiooni Euroopa kvantsidetaristu (EuroQCI) kohta ning leppisid kokku töötada ühiselt koos komisjoniga ja Euroopa Kosmoseagentuuri toel, et arendada välja kvantsidetaristu, mis hõlmab kogu ELi.

([11]) COM(2021) 70 final.

([12]) EL võttis 28. aprillil 2021. aastal vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/696 tuleneva riikliku satelliitside komponendi, et tagada selle kasutajatele usaldusväärsete, turvaliste ja kulutõhusate satelliitsideteenuste pikaajaline kättesaadavus. Määruses (EL) 2021/696 on kavandatud, et riikliku satelliitside komponendi esimeses etapis kuni ligikaudu 2025. aastani kasutatakse olemasolevat suutlikkust. Sellega seoses peab komisjon hankima riikliku satelliitside suutlikkuse liikmesriikidelt, kellel on riiklikud süsteemid ja kosmosesuutlikkus, ning äriotstarbelise satelliitside või teenuse osutajatelt, võttes arvesse liidu olulisi julgeolekuhuve.

([13]) Tegelikult on riiklik satelliitside strateegiline vara, mis on tihedalt seotud riikliku julgeolekuga ja mida kasutab enamus liikmesriike. Riiklikud kasutajad kalduvad eelistama kas riikide omandis olevaid lahendusi (riikliku satelliitside omanikud on Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Itaalia, Luksemburg ja Hispaania) või avaliku ja erasektori ühislahendusi (näiteks Saksamaa Satcom BW või Luksemburgi GovSat) või kasutama erasektori spetsiaalseid akrediteeritud teenuse osutajaid. Riiklik satelliitside määratleti juba 2013. aastal (Euroopa Ülemkogu 19.–20. detsembri 2013. aasta järeldustes) paljutõotava valdkonnana, mis võib märkimisväärselt kaasa aidata tugeva, turvalise ja vastupanuvõimelise Euroopa Liidu saavutamisele. Nüüd on see Euroopa kosmosestrateegia (COM (2016) 705 final), Euroopa kaitsealase tegevuskava (COM(2016) 950 final) ja ELi üldise strateegia lahutamatu osa.

2.8. Programm peaks samuti võimaldama erasektoril osutada äriotstarbelisi satelliitsideteenuseid. Mõjuhinnangu kohaselt on avaliku ja erasektori partnerlus kõige sobivam rakendusmudel, mis tagab programmi eesmärkide saavutamise. See stimuleeriks eelkõige innovatsiooni Euroopa kosmosetööstuse kõikides komponentides (suured süsteemiintegraatorid, sõltumatud keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjad, VKEd ja idufirmad).

2.9. Kuna valitsused, kodanikud ja ELi institutsioonid sõltuvad üha enam ühendusest, on nende vajaduste tarbeks vaja tugevamaid turvalahendusi, lühemat latentsusaega ([14]) ja suuremat ribalaiust, mistõttu tuleb innovatiivse tehnoloogia ning uute tööstussuundumuste ja lähenemisviiside kaudu tagada kindel juurdepääs vastupidavatele lahendustele. Kavandatavast süsteemist saab seega tehnoloogiakujundaja, nagu on rõhutatud ettepanekus.

2.10. Selleks et programm oleks kulutõhus ja saaks kasu mastaabisäästust, peaks see optimeerima riiklike teenuste pakkumise ja nõudluse vastavust.

2.11. Tegelikult võimaldab satelliitside kõikjale ulatuvat leviala, mis täiendab maapealseid võrke. Seda käsitletakse üha enam strateegilise varana, mis rõhutab kasvavat ülemaailmset vajadust riiklike teenuste järele, mis tagavad vastupidava ühenduse, et mitte üksnes toetada nende julgeolekuoperatsioone, vaid ühtlasi ühendada elutähtis taristu, hõlbustada tõhusat ja tulemuslikku piiriülest või valdkondadevahelist elektroonilist suhtlust Euroopa haldusasutuste, ettevõtete ja kodanike vahel, aidata kaasa tõhusama, lihtsustatud ja kasutajasõbraliku e-halduse väljaarendamisele üleriigilisel, piirkondlikul ja kohalikul haldusatasandil, ([15]) ühtlasi tegeleda kriisiohjega ning toetada piirivalvet ja mereseiret.

2.12. Programmi elluviimisel järgitakse järkjärgulist lähenemisviisi, mille eesmärk on tagada kvaliteet. Esialgne väljatöötamine ja kasutuselevõtt võiks alata 2023. aastal, kvantkrüptograafiaga seotud esmateenuste osutamine ja orbiidil testimine 2025. aastaks ning täielik kasutuselevõtt integreeritud kvantkrüptograafia abil, mis võimaldab täisteenuseid, 2028. aastaks. Selle kogumaksumus on hinnanguliselt 6 miljardit eurot ning rahalised vahendid saadakse erinevatest avaliku sektori allikatest (liidu eelarve, liikmesriigid ja Euroopa Kosmoseagentuuri toetused) ja erasektori investeeringutest. Mis puudutab liidu rahalisi vahendeid, siis see ei takista ELi kosmosemääruse olemasolevate kosmosetööstuse komponentide, eelkõige Galileo ja Copernicuse programmide elluviimist.

## 3. **Üldised märkused**

3.1. Komitee leiab, et tänases digimaailmas on kosmosepõhine ühendus nüüdisaegse ühiskonna jaoks elutähtis ja strateegiline vara. See võimaldab majandusvõimu, digivaldkonnas juhtpositsiooni ja tehnoloogilist suveräänsust, majanduslikku konkurentsivõimet ja ühiskondlikku arengut. Andes kosmosevaldkonnas tegutsejatele tähtsama rolli, soovitakse programmi abil tagada kvaliteetsed ja turvalised kosmoseandmed ja -teenused, mis võivad Euroopa kodanikele ja ettevõtetele tuua sotsiaal-majanduslikku kasu, suurendada ELi julgeolekut ja sõltumatust ning tugevdada ELi rolli kosmosesektori liidrina, võimaldades sel konkureerida teiste kosmosemajanduse valdkonna juhtriikide ja tärkavate kosmoseriikidega. Lisaks on see ka oluline tehniline vahend, mis tagab sõnavabaduse ja ideede vaba liikumise.

3.2. Komitee arvates on turvaline, kättesaadav ja taskukohane ühendus mitte ainult osalusdemokraatia toimimise, vaid ka põhiõiguste vastupanuvõimelise rakendamise eeltingimus ning võimalus suurendada kodanike ja kodanikuühiskonna mõjuvõimu. Euroopa kodanikud sõltuvad üha enam kosmosetehnoloogiast, -andmetest ja -teenustest. See hõlmab iseäranis isikuandmete kaitset käsitlevate õigusnormide järgimist. Lisaks on kosmosel kasvav tähtsus ELi majanduskasvu, julgeoleku ja geopoliitilise mõjuvõimu seisukohast. Selles tähenduses võib usaldusväärset ja turvalist ühendust pidada valitsuste ja kodanike avalikuks hüveks.

3.3. Komitee julgustab kasutama avaliku ja erasektori partnerlust sobiva rakendusmudelina, mis tagab programmi eesmärkide saavutamise. Erasektori otsene kaasamine loob soodsa keskkonna kiire lairibaühenduse ja sujuva ühenduse edasiarendamiseks kogu Euroopas. Seda tehakse, kõrvaldades leviaugud ja tagades ühtekuuluvuse liikmesriikide territooriumidel ning võimaldades ühendust strateegilise tähtsusega geograafilistes piirkondades.

---

([14]) Lühike latentsusaeg tähendab minimaalset viivitust, mis tekib arvutiandmete töötlemisel võrguühenduse kaudu. Mida lühem on töötlemise latentsusaeg, seda lähemale on see reaalajas juurdepääsule. Lühema latentsusajaga võrguühendus on selline, mille puhul viivitusaeg on väga lühike.

([15]) Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule. ISA (Euroopa haldusasutuste koostalitlusvõime alased lahendused) programmi vahehindamise tulemused, 23. september 2019, COM(2019) 615 final.

3.4. Konkurentsipõhise hankemenetluse kaudu võib komisjon sõlmida kontsessioonilepingu, et saavutada vajalik lahendus ning kaitsta liidu ja liikmesriikide huve. Tööstuse kaasamine sellise kontsessiooni kaudu peaks võimaldama erasektori partneril täiendavate omainvesteeringute abil suurendada programmi taristu suutlikkust.

3.5. Sellega seoses rõhutab komitee, et avaliku sektori roll peaks piisaval määral kajastuma programmi edasises juhtimises, pöörates erilist tähelepanu taristu turvalisusele ning kulude, ajakava ja tulemuslikkuse hoolikale kontrollile. Komisjonist saaks kontsessioonilepingu sõlmimise ja järelevalvega tegelev programmi haldur. Euroopa Liidu Kosmoseprogrammi Ametile usaldataks riiklike teenuste osutamine ning arendus- ja valideerimistegevuse järelevalve eest vastutaks Euroopa Kosmoseagentuur. Komitee arvates on uue tärkava kosmosemajanduse innovatsiooni ja ökosüsteemi jaoks üliolulised ka VKEd. Seepärast tuleks aktiivselt stimuleerida VKEde kosmoseteenuste edendamist ja nende hankimist nii avaliku sektori asutuste kui ka erasektori poolt. See aitaks luua töökohti, parandada tehnoloogilisi oskusi ja suurendada Euroopa konkurentsivõimet, mis on üha olulisemad ELi üleminekuks nii kestlikule majandusele kui ka digimajandusele. See tagaks toimiva ja läbipaistva konkurentsi, tugevdades ELi tehnoloogilist sõltumatust turvalisuse, teenuse katkematuse ja usaldusväärsusega seotud erinõuete kaudu.

3.6. Komitee leiab, et hankemenetluses tuleks töötada välja konkreetsed kontsessioonilepingu sõlmimise kriteeriumid, mis tagaksid idufirmade ja VKEde osalemise kogu kontsessioonilepingu väärtusahelas, stimuleerides sellega innovatiivsete ja murranguliste tehnoloogiate edendamist. Kui ELi-väliste tarnijate hõlmamine võib tekitada probleeme turvalisuse ja strateegilisest seisukohast, tuleks kehtestada sobivad osalemiseeskirjad.

3.7. Komitee leiab, et VKEsid tuleks julgustada ära kasutama ELi käsutuses olevaid mitmesuguseid rahastamisvahendeid, et elavdada kosmosetööstuse ökosüsteemi, sest see aitaks luua töökohti, parandada tehnoloogilisi oskusi ja suurendada Euroopa tööstuse konkurentsivõimet.

## 4. **Konkreetsed märkused**

4.1. Komitee leiab, et iseäranis suurenevate geopoliitiliste pingete kontekstis põhineb ELi ja liikmesriikide strateegiline suveräänsus peamiselt Euroopa tööstuse tehnoloogilisel sõltumatusel ja suutlikkusel ning satelliitside turvalisusel. Seepärast toetab komitee kindlalt algatusi, mille eesmärk on tugevdada ELi liikmesriikide tööstuslikku ja tehnoloogilist suveräänsust.

4.2. Komitee toetab ettepanekut ning peab valitsussektori tegevuse ja erasektori äritegevuse vahelist võimalikku sünergiat majanduslikust seisukohast oluliseks võimaluseks, sealhulgas Euroopa kodanikele lisateenuste osutamiseks, pidades silmas avaliku ja erasektori investeeringute suurendamist kosmosetegevuses kogu maailmas.

4.3. Komitee rõhutab, et on oluline toetada kosmosetööstuse konkurentsivõimet ja innovatsioonisuutlikkust liidus. See aitaks suurel määral tagada Euroopa sõltumatu ja taskukohase juurdepääsu kosmosele lähiaastatel, avaldades samal ajal otsustavat ja sügavat positiivset mõju Euroopa kanderakettide kasutusmudelite konkurentsivõimele.

4.4. Komitee rõhutab, et programm peaks võimaldama telekommunikatsioonivõrgu operaatoritel ära kasutada suurenenud suutlikkust ning usaldusväärseid ja turvalisi teenuseid. Peale selle võimaldaks äriotstarbeline mõõde jaeteenustel jõuda enamate erakasutajateni kogu ELis.

4.5. Seoses programmi juhtimisega (kavandatava määruse V peatükk) on selge, et programmis on kesksel kohal neli põhiosalejat, nimelt komisjon, Euroopa Liidu Kosmoseprogrammi Amet, liikmesriigid ja Euroopa Kosmoseagentuur.

4.6. Sellega seoses on komitee kindlal arvamusel, et programmi nõuetekohaseks toimimiseks on hädavajalik ülesanded, rollid ja vastutus selgelt jaotada ning eri osalejate tegevust asjakohaselt koordineerida. Seega peaks kohustuste täpne jaotus nende tõendatud pädevuse alusel tagama ka programmi tõhusa elluviimise kulude ja tähtaegade aspektist. Kosmoseliikluse tõhus korraldamine on oluline ka ohutuse suurendamiseks, arvestades, et kosmosejäätmete hulk suureneb.

4.7. Komitee rõhutab, et süsteemide toimivuse ja vastupanuvõime tagamiseks on keskne tähtsus nii maapealse kui ka kosmosetaristu küberturvalisusel.

4.8. Komitee rõhutab, et Euroopa kosmosetööstuse konkurentsivõime tagamiseks peaks programm kaasa aitama kõrgetasemeliste oskuste arendamisele kosmosevaldkonnas ning toetama haridus- ja koolitustegevust, edendades võrdseid võimalusi, soolist võrdõiguslikkust ja naiste mõjuvõimu suurendamist, et kasutada liidu kodanike kogu potentsiaali selles valdkonnas.

4.9. Komitee rõhutab, et taristu rajamine ja ajakohastamine võib hõlmata paljusid eri riikidest pärit tööstusettevõtjaid, kelle tegevust tuleb tõhusalt koordineerida, et töötada välja usaldusväärsed ja täielikult integreeritud süsteemid, pöörates erilist tähelepanu turvalisusele ja küberturvalisusele.

Brüssel, 24. juuni 2022

*Tööstuse muutuste nõuandekomisjoni esimees*
Pietro Francesco DE LOTTO“